

ALTINCI SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN İLETTİĞİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

THE INVESTIGATION OF THE TEXTS IN SIXTH GRADE TURKISH COURSE BOOKS IN ASPECT OF THE VALUES IT CONDUCTS

Arş. Gör. Ülker ŞEN**

Özet

Bu çalışmanın amacı, altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin hangi değerleri ilettiğini tespit etmek ve bu değerlerin kitaplara göre dağılımlarını belirlemektir. 2596 sayılı Tebliğler Dergisi'nde, altıncı sınıfta okutulacak Türkçe ders kitabı olarak altı yayınevlerinin kitabı belirtilmiştir. Çalışmada bu yayınevlerinden Bilsoft Yayınları hariç (yayınevlerinin kitabı yayımlanmasından dolayı) diğer beş yayınevine ait (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Özgün Matbaacılık, A Yayınları, Koza Yayın Dağıtım, Evrensel İletişim Yayınları) Türkçe ders kitaplarının tamamı incelenmiştir. Çalışmada, tarama modeli uygulanmıştır. Oluşturulan "Değerler İnceleme Formu"; ders kitaplarındaki metinlere uygulanmış, bu yolla değerler tespit edilmiştir. Metinlerin seçimi sırasında herhangi bir tür ayrımı yapılmadan bütün metinler incelenmiştir. Metinlerde tespit edilen değerler; nicel veriler hâline getirilmiş, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ders kitaplarında yer alan metinlerin belirlenen değerleri iletmekte yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ders kitaplarındaki metinler en çok sevgi, duyarlılık ve vatanseverlik değerlerini iletmektedir. Misafirperverlik, aile birliğine önem verme ve barış değerleri ise en az iletilen değerlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Değer Aktarımı, Türkçe Eğitimi

Abstract

The aim of this study is to determine not only what the values transfer through texts but also how these values are distributed in the 6th grade Turkish course books. In the 2596 numbered Notification Review, six different publishing firms have been indicated for sixth grade course books. Through the study, among these firms except Bilsoft (the reason for not publishing the book) the other five firms' Turkish course books have been all examined. (Millî Eğitim Bakanlığı Yay., Özgün Matbaacılık, A Yayınları, Koza Yayın Dağıtım, Evrensel İletişim Yayınları)

* Bu çalışma Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur. (27-28 Mart 2008 Gazimağusa – KKTC)

** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü-Ankara, ulker_sen@hotmail.com

In the study, the survey method was used. The created “The Value Examining Form” has been applied on the texts in the course books and through this way, the values were identified. During the text choosing process, all texts were investigated without making any style distinction. The values determined in texts were formed as quantitative data and analysed via SPSS packet programme. At the end of the analysis, it was determined that the texts in the course books were insufficient in transferring existing values. The texts in the course books mostly transfer affection, sensibility and patriotism. Hospitality, having importance to family relations and peace values are the least transferring ones.

Keywords: Course Book, Value Transfer, Turkish Education

Giriş

Türkçe dersi; doğru ve güzel okumayı / yazmayı, etkili dinlemeyi, dil bilgisi kurallarını uygulatmayı ya da etkili konuşmayı amaçlamanın yanında; bireyin millî, ahlaki, sosyal ve evrensel değerlere sahip olmasını da amaçlar. Türkçe dersinin değerlerle ilgili amaçlarını gerçekleştirmede duyuşsal eğitim devreye girer. Duyuşsal eğitimin içinde insana kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar (Bacanlı1999: vii) yer almaktadır. Diğer eğitim alanlarında olduğu gibi duyuşsal eğitimde hedeflenen amaçlara ulaşmanın temelinde, doğru materyalin doğru zamanda ve doğru yöntemle öğrenciye verilmesi esastır. Kullanılacak bu materyallerin en başında da ders kitapları gelmektedir.

Ders kitapları, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır ve öğrencilerin dil, zihin gelişimlerini sağlamanın yanı sıra kişiliklerinin de oluşmasında önemli bir rol üstlenir. Anadili öğretiminde *okuma, dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu* becerilerindeki başarı, büyük oranda ders kitaplarının kalitesi ile doğru orantılıdır. Anadili öğretiminde ve değerlerin aktarımında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ön plana çıkmaktadır.

Metinler ve Değer Aktarımı

Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin 1995: 83). Değerler sırf insanla ilgilidir (Kuçuradi 2003: 42) bu sebeple değerler maddî bir değer taşımazlar. Değerler bireyin toplumla uyumunu sağlar ve birey değerleri aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit, model alma ya da okuma (dil) yolu ile öğrenir.

Günlük yaşamda değerlerin aktarımı bir plan, program dâhilinde yapılmamaktadır. Değerlerin bir plan, program dâhilinde yapıldığı yerler örgün eğitim kurumlarıdır.

Değerlerin aktarımında dil önemli bir role sahiptir. *Dil bir toplumun anlaşma vasıtası olduğu gibi aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır* (Özbay 2002: 115). Geçmiş yüzyıllardan günümüze kadar ulaşmış Türkçe metinler incelendiğinde o dönemin örf, âdet, gelenek, inançlarından, yeme-içme kültürüne, toplum yapısına, değer verdikleri kavramlara ve kültür değerlerine kadar birçok konu hakkında bilgi ediniriz. Kültürü dilin aynası gibi gören Aksan (1975: 430) bu konudaki fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir: “*Bir dilin söz varlığının (kelime hazinesinin) incelenmesi, o dili konuşan toplumun maddi ve manevi kültürü üzerinde bize en inandırıcı tanıkları getirir. O ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, toplumda önem verilen kavramlar ve tarih boyunca ortaya çıkan çeşitli değişmeler, giderek o toplumun bir çok nitelikleri, söz varlığında kendini belli eder.*”

Anadili, dolayısıyla metinler örtülü anlamlar içermektedir. Bu örtülü anlamlar metnin bildirişim özelliğini yansıtır. Ders kitabı hazırlayanların metnin bu özelliğini mutlaka göz önünde bulundurması gerekir. Ders kitaplarına sıradan metinler yerine Türkçenin doğru, güzel, estetik bir şekilde kullanıldığı ve bildirişim yönü kuvvetli metinler konmalıdır. Bu tür seçimler öğrencilerde okuma kültürünün ve sevgisinin filizlenmesine hatta kök salmasına da katkıda bulunacaktır.

Okuma kültürünün ve alışkanlığının ülkemizde istenilen seviyelerde olmadığı, aynı zamanda okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkileyen pek çok nedenin varlığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Bircan-Tekin 1989; Aşlıoğlu 1993; Küçük 1998; Keleş 2006). Yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum vb. sebeplerle öğrenciler kitap okuma alışkanlığı edinmeseler de ders işleniş esnasında ders kitaplarında yer alan metinleri okumaktadırlar. Derste okunan metinler böylece öğrenciye temel dil becerilerini kazandırmada ve değerlerin gelecek nesillere devredilmesini, aşılmasını sağlamada ilk sırayı almaktadır. Hatta okuma alışkanlığını edindirmenin de ilk basamağında ders kitabı yer alıyor gibi görünmektedir. Eğer metinler hedef kitlenin seviyesinde, ilgi çekici, zevkli ise öğrencilerde okuma isteği ve sevgisi oluşacaktır. Dolayısıyla, Türkçe dersinde kullanılacak metinler rastgele seçilemez. Kullanılacak metinler dil, üslup, yazım yönünden bazı özellikleri içermelidir. Ders kitabı hazırlayanların metin seçiminde titiz davranması gerekir. Ders kitaplarında yer alacak metin türlerinin ve metinlerde dikkat edilmesi gereken özelliklerin neler olduğu, hangi temaların işlenmesi gerektiği Türkçe öğretim programında (6-8) belirtilmiştir.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında (6-8. Sınıf) Değerler

İlköğretim Türkçe Dersi (2005: 6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında, değerlerin öğretimi ile ilgili bilgi ya da Türkçe dersinde verilmesi gereken değerlere ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Programında ilk önce Türk Millî Eğitiminin Temel Amaçları (MEB 2005: 1) belirtilmiştir. Üç maddelik bu amaçlara bakıldığında insani, ahlaki, millî, manevi ve kültürel değerlerin Türk milletinin her bir ferdine aktarılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. İnsani, ahlaki, millî, manevi ve kültürel değerleri kapsayan bu amaçlar geneli ifade etmek açısından uygundur.

Türk millî eğitiminin temel amaçlarından sonra Türkçe öğretimi programının temel yaklaşımı (MEB 2005: 3) “*Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.*” şeklinde ifade edilmiştir. Programın temel yaklaşımında millî değerlerin aktarımı açıkça yer almıştır.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB 2005: 4) 11 madde ile belirtilen genel amaçlara bakıldığında 9, 10 ve 11. maddelerin değerlerin aktarımını amaçladığı görülmektedir:

9. Madde Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Madde: Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Madde: Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

Programda öğrenme alanlarına ve kazanımların sınıflara göre dağılımlarına bakıldığında okuma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar şu şekilde ifade edilmiştir (MEB 2005: 135):

-Millî ve evrensel kültür değerlerini fark eder (6, 7, 8. sınıf).

-Okuduğu metindeki millî ve evrensel kültür değerlerinin hayatla ilişkisini sorgular (6, 7, 8. sınıf).

Dinleme becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar (MEB 2006: 138):

-Dinlediklerinde/izlediklerinde millî ve evrensel değerleri fark eder (6, 7, 8. sınıf).

-Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen millî ve evrensel değerlerin hayatla ilişkisini sorgular (6, 7, 8. sınıf).

Konuşma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar (MEB 2005: 141):

-Konuşmasını bilimsel verilere dayandırır (8. sınıf).

-Konuşmasında nezaket kurallarına uyar (6, 7, 8. sınıf).

-Söylediklerinin sorumluluğunu taşır (6, 7, 8. sınıf).

-Konuşması ile ilgili eleştirileri hoşgörü ile karşular, düzeltir (7, 8. sınıf).

-Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur (8. sınıf).

Yazma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanım (MEB 2005: 143):

-Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur (8. sınıf).

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında, temel dil becerilerine ait kazanımlar listesinde, değerlerle ilgili kazanımların sınırlı da olsa var olduğu görülmüştür.

“Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” (MEB 2005: 161) başlığı altında, metinlerin özellikleri 24 madde ile belirtilirken metinlerde verilmesi gereken değerler genel olarak ifade edilmiştir. Bu ifadeler arasında 2, 3, 5 ve 16. maddeler yer almaktadır:

Madde:2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlakî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Madde:3. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Madde:5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Madde:16 Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

“Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler” (MEB 2005: 162) başlığı altında verilen 12 madde arasında, değerlerle ilgili ifadeler 2, 3, 4, 5 ve 12. maddelerde geçmektedir:

Madde: 2. Millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Madde: 3. Siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Madde: 4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

Madde: 5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Madde: 12. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında ana temalar ve alt temalar incelendiğinde (MEB 2005: 164-166) sevgi, millî kültür, hak ve özgürlükler ana temada; insan sevgisi, hayvan sevgisi, dostluk, yardımlaşma, konukseverlik, komşuluk gibi değerlerinde de alt temalar tablosunda yerini aldığı görülmüştür.

Programda, etkinlik örneklerine bakıldığında örneklerde kullanılan metinler aracılığı ile kişisel ve sosyal değerlere önem verme (Maymun Gözünü Açtı) (MEB 2005: 82) üzerinde durulduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşılacağı üzere programda değerler yer almıştır, fakat örtük bir şekilde bırakılmıştır. Değerler, sistemli bir şekilde verilmemiş, ayrı başlık altında ele alınmamıştır.

İlköğretimde Değerler Eğitiminin / Öğretiminin Önemi

Hızla değişen dünyada, değerlerdeki değişimler de hızlı olmaktadır. Son yıllarda Türk milleti kendine ait değerlerini yavaş yavaş yaşamından uzaklaştırmaktadır. Değerlerde sapmaların, değişikliklerin veya yok oluşların meydana gelmesinde ise teknoloji ile birlikte kitle iletişim araçları büyük rol oynamaktadır. Öğrenciler; televizyonda gördüğü ünlü kişinin yaşam tarzını örnek almakta, kültürünün getirmiş olduğu değerlerle çatışma içine düşmektedir. Her millet gibi Türk milletinin de bir kimliği, kendine özgü değerleri, inançları ve yaşayış tarzı vardır. Erkal, Türk kimliği ile ilgili şu tespitlerde bulunmuştur: "... Şeref ve haysiyetine düşkünlük; Yabancı boyunduruğu altında yaşayamamak (hürriyet ve istiklâl arayışı); Teşkilatçılık ve devlet kurma geleneği; Mazluma dost, zalime düşman olmak; Adaletli davranmak ve yönetmek geleneği; Yaşlıya saygı ve aile çatısı altında tutmak; Misafirperverlik; Acelecilik ve tahammülsüzlük; Vatan fikri; Kadına gerekli yeri vermek, ancak bunu matematik bir eşitlik olarak düşünmemek," (Erkal 1997'den aktaran Küçük-Gökdağ 1998: 17)

Görüldüğü üzere Türk kimliği için ifade edilenler dün ya da bugün oluşmamıştır. Tarihin derinliklerinden dil aracılığı ile günümüze kadar gelmiştir. Günümüzden de yine dil aracılığı ile gelecek nesillerimize aktarılacaktır. Yukarıda

da ifade edildiği üzere değerler aktarılırken dönemin şartlarına göre değişmelere de uğrayabilmektedir. Örneğin “Yaşlıya saygı ve aile çatısı altında tutmak” ifadesi günümüzde özellikle büyük şehirlerde geçerliliğini yitirme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Değerlerinden kopmuş bir milletin tek yürek olup dik durabilmesi de zorlaşmaktadır. Türkler dönem dönem bu tür sıkıntıları yaşamış ve ağır bedeller ödemek zorunda kalmıştır. Kökünden, değerlerinden uzaklaşıp taklitçi olmanın bedelinin ne denli ağır olduğunu Orhun Abideleri’nde taşa kazıyan Bilge Kağan, Çin’in tatlı sözüne, yumuşak ipeğine aldanan milletin durumunu şu sözleri ile dile getirmiştir: “Çin milletine beylik erkek evladı kul oldu, hanımlık kız evladı cariye oldu. Türk beyler Türk adını bıraktı. Çinli beyler Çin adını tutup, Çin kağanına itaat etmiş.” (Ergin 2000: 11) Göktürkler bu durumdan kendi değerlerine sahip çıkarak kurtulmuştur.

Günümüzde bizim de yapmamız gereken işlerin başında, her bir ferdimize dil bilinci ile birlikte değerlerimizin aktarımını ve devamlılığını sağlamak gelmelidir. Örgün eğitim kurumlarının Türk çocuklarının millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini tanıyan, bilen ve benimseyen fertler olarak yetişmesinde; değerlerimizin aktarımında, korunmasında ve yayılmasında önemli bir görevi vardır.

İlköğretim, örgün eğitimin sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim dönemini kapsamaktadır. İlköğretim okuluna devam eden öğrenciler genel olarak 7-15 yaş arasındadır. Bu yaş dönemi öğrencileri, değerler aktarımı açısından ideal bir dönemdedir. Ancak ilköğretimin son basamakları öğrencilerin ergenliğe adım atıkları dönemlerdir. Ergenlik dönemi ile birlikte bireylerin (psikolojik durumlarını da göz önüne aldığımızda) aykırı olma, başına buyruk davranma, itaatsizlik vb. davranışlar içerisine girdiği görülmektedir. Eğer öğrenciye bu dönemde duyuşsal davranış eğitimiyle birlikte değerlerin aktarımı sağlam bir şekilde yapılırsa öğrencinin kendisiyle ve çevresiyle barışık, sorunsuz bir ergenlik dönemini atlattığı o denli kolay olacaktır. Diğer yandan Piaget’in ortaya koyduğu bilişsel gelişim dönemleri ve özellikleri dikkate alındığında da 11 yaş ve sonrasında (Soyut İşlemler Dönemi) “değer ve inanç sisteminin yapılandırıldığı” (Demircan 2006: 69) dönem olduğu görülmektedir.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerine yapılan bir çalışmada (Dağtekin 2004) öğrencilere ders kitabında yer alacak metinlerin hangi konuları içermesini istedikleri sorulmuş. Öğrencilere on dört tane konu seçeneği sunulmuş ve bunlardan üç konu tercihi yapmaları istenmiş (demokrasi, hayvan sevgisi, Türk büyükleri, spor yazıları, bilim ve teknoloji, komşuluk, Türk gelenek ve görenekleri, dinî ve ahlaki yazılar, bilgisayar ve internet, hobi dünyası, arkadaşlık, insan sevgisi, çizgi kahramanlar, insan ve çevre). Öğrencilerin %40’ı bilim ve teknoloji, %36’sı spor, %36’sı bilgisayar ve internet konularını tercih etmiştir. Çalışmada komşuluk konusunu içeren metinler hiçbir öğrenci tarafından

istenmemiştir. Oysa Türk kültüründe komşuluk; duyarlılık, paylaşma, dayanışma değerlerini içinde barındırmaktadır. İnsan sevgisi, hayvan sevgisi, dinî ve ahlaki konulu metinleri isteyenlerin oranı %10'un altındadır. Buradan da anlaşılmaktadır ki öğrenciler temel değerlerden gittikçe uzaklaşmaktadır. İlköğretim, pınarın gözü kabul edilmelidir. Eğer pınarın gözünden su bulanık akarsa suyun devamı da bulanık olur. Pınarın gözünden arı, duru, ferahlatıcı su akmalıdır.

İfade edilen bilgiler ışığında çalışmanın amacı, altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin hangi değerleri ilettiğini tespit etmek ve bu değerlerin kitaplara göre dağılımlarının oranlarını belirlemektir.

Yöntem

2596 sayılı Tebliğler Dergisi'nde, altıncı sınıfta okutulacak Türkçe ders kitabı olarak altı yayınevinin kitabı belirtilmiştir. Çalışmada bu yayınevlerinden Bilsoft Yayınları hariç (yayınevinin kitabı yayımlanmasından dolayı) diğer beş yayınevine ait (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Özgün Matbaacılık, A Yayınları, Koza Yayın Dağıtım, Evrensel İletişim Yayınları) Türkçe ders kitaplarının tamamı incelenmiştir.

Çalışmada, tarama modeli uygulanmıştır. Oluşturulan "Değerler İnceleme Formu"; ders kitaplarındaki metinlere uygulanmış, bu yolla değerler tespit edilmiştir. Değerler inceleme formu İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. ; 6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunda verilen değerlerden hareketle oluşturulmuştur. Bu formda yirmi değer bulunmaktadır: adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem vermek, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik.

Ders kitaplarındaki metinlerin tamamı, tür ayrımı yapılmadan yukarıda ifade edilen değerleri iletmeleri açısından incelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait kitapta 19, Koza Yayın Dağıtımına ait kitapta 18, A Yayınlarına ait kitapta 25, Özgün Matbaacılığa ait kitapta 18, Evrensel İletişim Yayınlarına ait kitapta 19 metin olmak üzere toplam 99 metin taranmıştır. Metinlerde tespit edilen değerler; nicel veriler hâline getirilmiş, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablolarda, grafiklerde ve bundan sonra kullanılacak ifadelerde 1. Kitap: MEB Yayınlarını, 2. Kitap: Koza Yayın Dağıtımını, 3. Kitap: A Yayınlarını, 4. Kitap: Özgün Matbaacılığını, 5. Kitap: Evrensel İletişim Yayınlarını temsil etmektedir.

Bulgular ve Yorum

Beş ayrı yayınevine ait olan altıncı sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin iletildiği değerlerin öncelikle yüzde ve frekans oranlarına bakılmıştır.

Tablo 1: Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Metinler Aracılığı ile İletilen Değerlerin Frekans ve Yüzde Tablosu

		Adil Olma	Aile Birliğine Önem Verme	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Hoşgörü	Misafirperverlik	Özgürlük	Sağlıklı Olmaya Önem Vermek	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Temizlik	Vatansverlik	Yardımsverlik	TOPLAM
1. Kitap	F	1	0	2	0	0	2	2	3	1	1	1	0	2	0	7	14	1	1	6	4	48
	%	2,08	0	4,16	0	0	4,16	4,16	6,25	2,08	2,08	2,08	0	4,16	0	14,58	29,16	2,08	2,08	12,5	8,33	100
2. Kitap	F	1	0	2	3	2	2	1	6	2	3	1	0	3	1	2	14	0	1	11	5	60
	%	1,66	0	3,33	5	3,33	3,33	1,66	10	3,33	5	1,66	0	5	1,66	3,33	23,33	0	1,66	18,33	8,33	100
3. Kitap	F	1	1	1	0	4	1	3	8	1	4	0	0	1	2	1	14	1	1	5	3	52
	%	1,92	1,92	1,92	0	7,69	1,92	5,76	15,38	1,92	7,69	0	0	1,92	3,84	1,92	26,92	1,92	1,92	9,61	5,76	100
4. Kitap	F	0	0	1	0	0	2	0	7	2	6	2	0	1	0	2	13	0	0	4	4	44
	%	0	0	2,27	0	0	4,54	0	15,90	2,27	13,63	4,54	0	2,27	0	4,54	29,54	0	0	9,09	9,09	100
5. Kitap	F	1	2	4	0	0	1	1	14	1	1	1	1	2	1	6	19	6	1	1	1	64
	%	1,56	3,12	6,25	0	0	1,56	1,56	21,87	1,56	1,56	1,56	1,56	3,12	1,56	9,37	29,68	9,37	1,56	1,56	1,56	100
TOPLAM	F	4	3	8	3	6	8	7	38	7	15	5	1	9	4	19	74	7	4	27	17	265
	%	1,50	1,13	3,01	1,13	2,26	3,01	2,64	14,33	2,64	5,66	1,88	0,37	3,39	1,50	7,16	27,92	2,64	1,50	10,18	6,41	100

Tablo 1’de değerlerin ders kitaplarındaki dağılımlarının yüzde ve frekans oranları incelendiğinde: Birinci kitapta *sevgi* (%29,16), *saygı* (14,58) ve *vatanseverlik* (%12,5); ikinci kitapta *sevgi* (%23,33), *vatanseverlik* (%18,33), *duyarlılık* (%10); üçüncü kitapta *sevgi* (%26,92), *duyarlılık* (%15,38), *vatanseverlik* (%9,61); dördüncü kitapta *sevgi* (%29,54), *duyarlılık* (%15,90), *estetik* (%13,63,; beşinci kitapta *sevgi* (%29,68), *duyarlılık* (%21,87), *saygı - sorumluluk* (%9,37) değerlerinin ilk üç sırayı aldığı görülmektedir.

Kitaplardaki metinlerde tespit edilemeyen değerler ise şu şekilde sıralanmaktadır:

Birinci kitapta *aile birliğine önem verme*, *barış*, *bilimsellik*, *misafirperverlik*, *sağlıklı olmaya önem vermek*.

İkinci kitapta *aile birliğine önem verme*, *misafirperverlik*.

Üçüncü kitapta *barış*, *misafirperverlik*, *hoşgörü*.

Dördüncü kitapta *adil olma*, *aile birliğine önem verme*, *barış*, *bilimsellik*, *dayanışma*, *misafirperverlik*, *sağlıklı olmaya önem verme*, *sorumluluk*, *temizlik*.

Beşinci kitapta *barış*, *bilimsellik*.

Değerlerin dağılımına bakıldığında her bir kitabın değerleri iletmede orantısız ve yetersiz olduğu görülmektedir. Bütün kitaplarda *sevgi* ve *vatanseverlik* değerlerinin ilk sıralarda yer almasının sebebi ders kitaplarında *sevgi* ve *Atatürkçülük* temalarının bulunmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Barış, *aile birliğine önem vermek*, *misafirperverlik*, *temizlik* gibi değerler kitapların geneli göz önüne alındığında en az iletilen değerlerdir. Bu değerlerin ders kitaplarında az yer almasının (ya da bazı kitaplarda hiç yer almayışının) sebebi de yine tema seçiminden kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Özgürlük değerinin en iyi şekilde işleneceği *Hak ve Özgürlükler* teması; misafirperverlik, aile birliği gibi değerlerin en iyi şekilde işleneceği *Toplum Hayatı* teması hiçbir yayınevi tarafından ders kitabına alınmamıştır.

İncelenen ders kitaplarında işlenen temalar:

Birinci kitapta *Okuma Kültürü*, *Atatürk*, *Duygular ve Hayaller*, *Sevgi*, *Zaman ve Mekân*, *Doğa ve Evren*.

İkinci kitapta *Sevgi*, *Atatürk*, *Bilim ve Teknoloji*, *Kişisel Gelişim*, *Doğa ve Evren*, *Okuma Kültürü*.

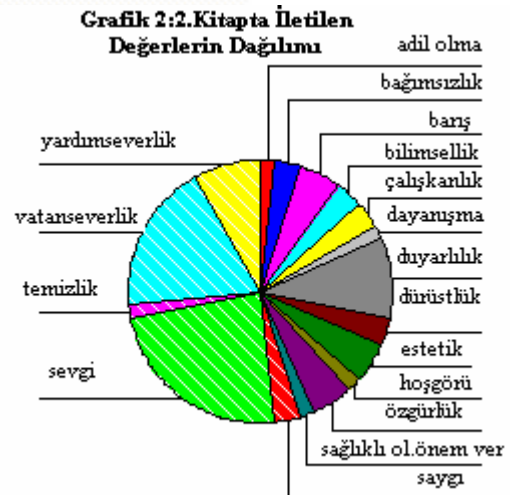
Üçüncü kitapta *Kavramlar ve Çağrışımlar*, *Atatürk’ün İzinde*, *Duygular ve Hayaller*, *Millî Kültürümüz*, *Bilim ve Teknoloji*, *Sevgi*.

Dördüncü kitapta *Kişisel Gelişim*, *Atatürkçülük*, *Okuma Kültürü*, *Sevgi*, *Duygular ve Hayaller*, *Doğa ve Evren*.

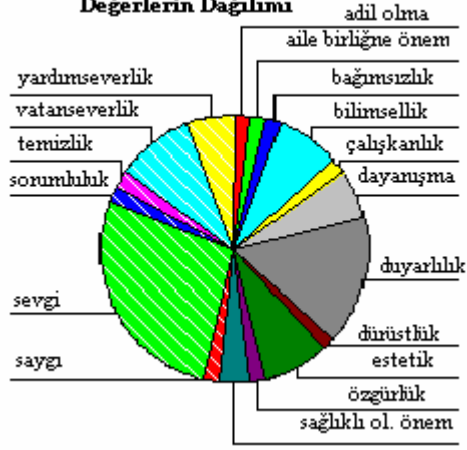
Beşinci kitap Okuma Kültürü, Atatürkçülük, Zaman ve Mekân, Sevgi, Duygular, Doğa ve Evren.

Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarının genel olarak değerleri iletme oranlarına bakıldığında Evrensel İletişim Yayınları tarafından yayımlanan ders kitabının diğer ders kitaplarına oranla daha iyi bir durum sergilediği görülmektedir. Yayımlanan ders kitapları arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan kitabın içerik ve dış yapı unsurları bakımından örnek teşkil edecek düzeyde olması beklenir. Ancak yapılan inceleme sonucunda MEB tarafından yayımlanan altıncı sınıf Türkçe ders kitabının belirlenen değerleri iletme açısından geri kaldığı tespit edilmiştir.

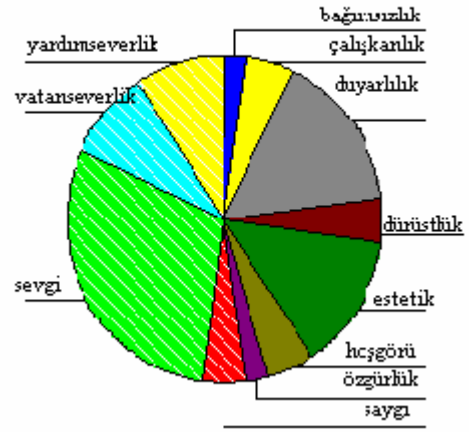
İlgili Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin dağılımları aşağıdaki grafiklerle gösterilmiştir.

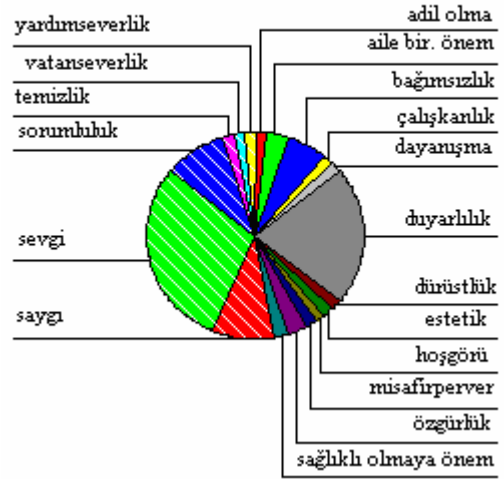
Grafik 3:3.Kitapta İletilen Değerlerin Dağılımı

Grafik 4:4.Kitapta İletilen Değerlerin Dağılımı

Grafik 5: 5.Kitapta İletilen Değerlerin Dağılımı

Grafiklerden de anlaşılacağı üzere pastadaki en büyük payı sevgi değeri almıştır. Ayrıca kitaplarda sevgi değeri neredeyse aynı oranda yer almaktadır. Bu durum son derece olumludur. Ancak kitaplarda değerlerin genel dağılım oranlarına bakıldığında sevgi değerinin iletimindeki cömertliğin diğer değerlerin iletiminde gösterilmediği anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin belirlenen değerlerin aktarımında yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Metin ve tema seçiminde değerlerin iletimi açısından yerinde seçimler yapılmadığı görülmüştür.

Daha önce de belirtildiği gibi ders kitabına alınacak metinlerin seçimi gelişigüzel yapılamaz / yapılmamalıdır. Öncelikle edebî eserler amaca uygun olarak titiz bir taramadan geçirilmelidir. Mümkün olduğunca edebî zevke, aktarılacak değerlere ve programda belirtilen amaçlara uygun özelliklere sahip metinler seçilmelidir. Ders kitabına alınacak metinler yazarları tarafından yazılacaksa yine kullanılacak kelimeler, oluşturulacak cümleler konuyla ilgili değerleri yansıtmak şekilde özenle seçilmelidir. Bu yazılarda değerlerin aktarımında önemli katkı sağlayan atasözü ve deyimlerimizin kullanımına öncelik verilmelidir.

Türkçe öğretim programlarında temalardan hareketle aktarılacak değerler belirlenmeli, bu değerlerin dağılımları sınıf seviyelerine göre yapılmalıdır.

İlköğretimden itibaren aldığı değerleri günlük yaşamına uygulayan ve değerleri özümsemiş bireylerden oluşan toplum da refah içerisinde olacaktır. Doğa, insan, hayvan sevgisi ile dolu bir birey bunlara zarar vermekten kaçınacaktır; dayanışmayı, duyarlı olmayı, adaletli davranmayı benimsemiş bireylerin olduğu yerde haksızlıktan, insafsızlıktan, bencillikten, zalimlikten bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Kısacası sahip olduğumuz değerlerimiz bizi biz yapan temel unsurlardır. Milletimize hayat veren can damarlarındandır. Gelecek nesillerimizin refahı, mutluluğu, varlığı için kültürel değerlerimize dört elle sarılmamız gerekir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan.. “Anadili”. *Türk Dili*, S. 285. Haziran 1975. s. 423-433.
- AŞILIOĞLU, Bayram. *Orta Okullarda Türkçe Öğretimi*, (Doktora Tezi, 1993) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BACANLI, Hasan. *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara, 1999.
- BİLGİN, Nuri. *Sosyal Psikolojide Yöntem Ve Pratik Çalışmalar*. Sistem Yayıncılık. İstanbul, 1995.
- BİRCAN, İsmail.-TEKİN, Mehmet. “Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları”. *A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, S. 1. C. 22. 1989. s. 393-410.
- DAĞTEKİN, Fuat. 8. *Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrenci Beklentileri Açısından Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, 2004) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİRCAN, Candemir. *Mektepli Gazetesi’nde Yer Alan Metinlerin İçeriğinin Çocukların Bilişsel ve Ahlaki Gelişmelerine Katkısı (1-148. Sayılar)*, (Yüksek Lisans Tezi, 2006), Mersin Ü. Sosyal Bil. Enstitüsü.
- ERGİN, Muharrem. *Orhun Abideleri*. Boğaziçi Yayınları. İstanbul, 2000.
- KELEŞ, Özgül. *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, 2006), Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KUÇURADİ, İonna. *İnsan ve Değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu. Ankara, 2003.
- KÜÇÜK, Salim. *Şehirleşmenin İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Becerisine Etkisi*, (Doktora Tezi, 1998), Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÜÇÜK, Salim-GÖKDAĞ, B. Atsız. “MEB İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme Denemesi”. *Dil Dergisi*, S. 73. Kasım 1998. s. 5-14
- MEB. *İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara, 2005.
- İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara, 2005.
- İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara, 2005.
- *Tebliğler Dergisi* (2596 Sayılı), S. 25, Mayıs Ankara, 2007.

ÖZBAY, Murat. “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”. *Türk Dili*. S. 602, 2002. s. 112-120.

İncelenen Ders Kitapları

ALTINTAŞ, Güldane.; BURSALIOĞLU, Yeliz. İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6. Özgün Matbaacılık. Ankara, 2006.

EROL, Abdullah. vd.. İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6. MEB Yayınları. Ankara, 2007.

GÜNGÜT, Güneş.; KARAATLI, Şule. İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6. Evrensel İletişim Yayınları. Ankara, 2007.

KAPULU, Ahmet. vd. İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6. Koza Yayın Dağıtım. Ankara, 2007

KARA, Mehmet. vd. İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6. A Yayınları. Ankara, 2006.